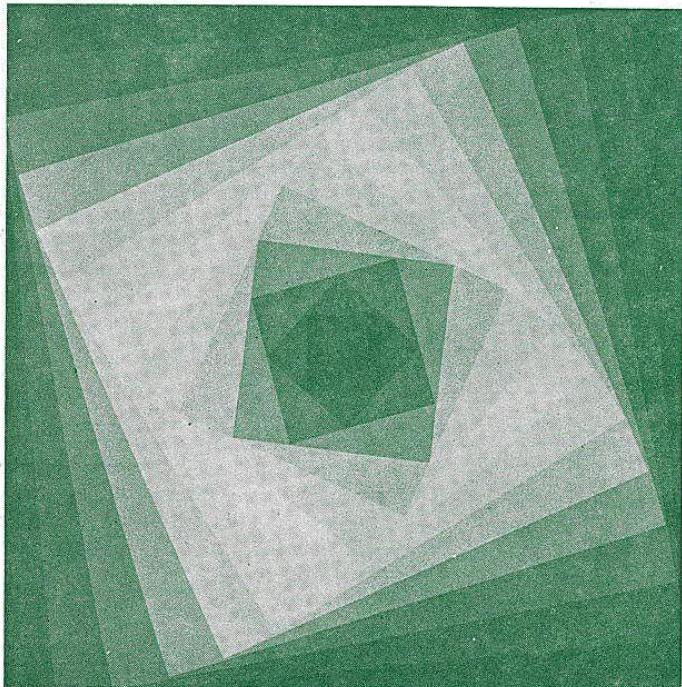

JOMAEL ALKEMIČAR I VRIJEME

Djetinjstvo Jomaelovo bilo je ispunjeno pustopasnim dječačkim igrama, donim potukom, tek jedva čeznutljivim prisjetom na pokojna oca — carskog poklisa, te sabiranjem najrazličitijih znanja, što sve djelovalo začudno, budući je živalj njegova kraja najviše bila zauzeta bogobojaznim snebivanjem i smjernom krotkošću, nepristrnjim strahom pred najjezdama kuge, te posvemašnjom besparicom i duhovnom zatucalošću. Kako je odrastao slobodan i neškolovan, Jomaelov se slobodomisli razum dobro sklanjao pred tadašnjim planom života, čak se na neki način stav odlikovati čudesnim slobodoumljem. Vremena nisu bila sklona njegovim krajevima. Bila su učmala i bezroda ljeta kada se Jomaelovom zemljom stao pronositi (od uha do uha, s usta na usta) nov nauk koji je pod okriljem novo-platonističke mistike oživljavao starodrevna egipatska umijeća i rutine. Naravski o njemu nije doznavao puk: trgovci, gatare, razbludne milosnice, ulični pjevači ili ratari, već umni i vjerom ne toliko skovani ljudi, koji su se preko sparušenih ljetina i presahlili izvora povukli u svoje tihe i samotne nastambe.

Jedne jeseni, kada su iz neke dugotrajne vojne dovodili svezane i, po svemu sudeći, tjelesno i duhovno satre sužnje, koji su pod teškim gvozdenim okovljem jedva gmisali, doznade Jomael prvi put za tu magičnu riječ — alkemija. Jedan zarobljenik kojem su crte lica odavale plemenitost podrijetla pokloni Jomaelu, zauzvrat za okrijevu koju mu je ovaj ponudio u vidu zdjelice kozjeg mlijeka, debelu ukoženu knjigu svu ispunjenu tajnovitim viticama. Bio je to latinski prijevod arapskog alkemičara Džabir Ibn Hajana, knjiga koja se širila umnim, neki kažu i nastranim, tadašnjim svijetom. One tajnovite vitice nisu bile ništa drugo nego latinsko pismo. Tako se Jomael istovremeno suočio s dvije golicave nepoznance: alkemijom i pismom.

Uslijediti će duge godine napregla rada i besanih noći, kojima je mladić htio utoliti svoju nazajaljivu radoznalost, što će ga konačno odvesti do onih, običnu razumu stranih domišljanja.

Prošle su mnoge zime i mnoga ljeta i Jomael već bje pozabavljao šiblike kroz koje je jurcavao gonići se s vršnjacima, isto tako i bjesomučne provale dječačke objesti, naglavačke skokove u jezero i do razdraganosti voljeni mu sanjki kojim se svake zime strmolagljivaju s uzbrdu u dolinu. Kažu, jer priča o njemu sročena je tek na osnovu tudihih pripovijedanja i pisanih dokaza, da je većna čitajući bivao sve unevjerjeniji, te da su mu se, kako alkemija tako i pismo, činjali u sebi nedovršeni, to jest tek nekima bliđedim odslikom božanskih tvorenina. Ipak, vjerovao je da se jedina suštinska istinitost svijeta očituje u pismu i alkemiji, te da pismo i nije drugo doli alkemični proizvod.

Neznačnost podataka o tim mračnim vremenima, kada je koru hlijeba, vedricu masti ili topli gunj bilo vrednije sačuvati negoli gomile ispisana papira, zastire nam vidik na cijelokupnu Jomaelovu osobnost. Zlobnici tvrde da se citava njegova alkemično-čarobnjačka vještina sastojala tek u sposobnosti da sred prazne boce ni iz čega stvari kreketav žabu ili kakvu ružnu ribu prepunu bodljikave krušti. No, ipak je prije vjerovati znamenim alkemijskim abecedarijama u kojima je Jomaelov rad djelimično objelodanjen.

Ovdje stoji da mu se posao u prvim danima iscrpljivao u doradivanju stava znakova kojima se iskazivao jezik, a u jeziku i svakoliki život te cijelokupne zbiljnosti. Jomael je dobro znao: buňne li ovalnim kamenom u blatu vodu jezera, te time poplaši par grgeča i dvorog jelena što se odmara na obali, da će dobiti jedan trenutak koji je nepredviđivo bilo kome osim njemu samome, te da ga jezikom ili bilo kakvim postojećim znacima neće otjeloviti. Stoga se predao poslu izradivanja jednog novog načina saopćavanja u kojem će posvemašnja zbilja biti iskaziva i prenosiva s govorica na slušatelja. Da se prihvati egzorcizma, vraćanja ili vještičarstva, nesumnjivo bi upao u manju zabladu negoli je bila ova kojom je želio potvrditi vjeru u bezgraničnost saopćavanja. Prepuni podrumi (koji su uzgred otkriveni tek u kasnom devetnaestom stoljeću) svjedoče o ovom bespregleđnom naporu olijčenom u nizu čudesnih znakova koji su imali opetovati zbiljski prizor, te sklopove pojmove i njihove međusobne sveze, a ne tek golu riječ ili glas. Bili su ti podrumi krcati raznobojnim plinskim posudama, čarobnjacičkim kuglama, pod čudnim uvjetima sliedenim raznobojnim tekućinama, glazbalima što proizvode fantastične zvukove, sfernim zrcalima, nijhalima, te nizom još nerješivih i nepoznatih pomagala.

Prepostavljaju se da je jedan nenadani potres priklonio Jomela drugoj vrsti stvaralačkog suludništva. Naime, zemljotres bje proizveo iznenadno prskanje i lom zrcala pred kojim se alkemičar nalazio, pa se tako prostor u kojem je bio prividno smanjio za čitavu polovinu. Ovakvim djelidbom mogao bih prostor svoje sobe smanjiti za polovinu, mislio je, pa zatim još za polovinu, i tako u nedogled. Stoga je zatvoreni prostor za Jomaela počeo predstavljati osmotrivi beskraj, svemir unutar svemira.

I dok su njegovi suvremenici, alkemičari diljem zemlje snatrili Kamen mudrosti, doltle se Jomael posvetio kozmolologiji, koju je nadređivao zvjezdanskim promatrancima, jer je ovoj sredstvo bio um, ne oko ili brušeno staklo. Kako su mu bila dostupna sva starogrčka i drevnorimska djela, ubrzo je spoznao kako je materija koja ga uokružuje (bilo drvo, voda, zrak ili kamen) tek konačan zbroj nerazloživih čestica. Pa kako je niz takovih malenih čestica u sklopu tek Zemlja kojom obitava, mora da postoji i niz, zapravo ogroman broj ovakovih zemljija koje sačinjavaju jednu novu. I tako ovi veći svijetovi beskonačno umnoženi stvaraju još veće, a unutar malih još se manji nalaze. Ovaj bogohulni kozmoloski relativizam bio je strogo osuden od zdravih crkvenih vlasti i tek činjenica što duhovni se mrak lagano smicao sa zemlje, spasila je alkemičara Jomaela sigurne lomače.

Što je još radio Jomael i čime se u međuvremenu svega ovog bavio, mi ne znamo. Cijelokupnost i zornost tog rada zacijelo bi bila bjelodana da je uspio u svom prvotnom naumu ostvarivanju univerzalnog sredstva saopćavanja (uzgred neka bude zapisano da se ova namisao slomila pri nenadanoj spoznaji o neprenosivosti sna). Ovako, uz ove šture i nepozvane zabilježbe, jedva je još jedan podatak poznat. Kažu da je Jomael kao već prosjedi i umorni starac, koji je svakim danom samo smrt mogao čekati, nestao u surim goletima i strminama ponad grada. Njegovi baštinici i prijatelji nisu ga uspjeli pronaći. Planine bijahu, naime, prepune kojekakvih škrapa, šibljika, mrvnjaka, a ponajviše udublja i isprepletenih spiljskih hodnika. Pretpostavlja se da je i Jomael alkemičar zacijelo iščeznuo u jednom od njih, te svojom samotnom smrću opovrgnuo razložnost i smislenost svojeg pregalštva. Eto tako, kaže šturi podatak, skončao je ovaj demonski osojenjak — jadno i nezamjetno, te sad u jednoj od vrtača najvjerojatnije vodi kolo s pakljenjacima.*

* Svaki će se čitalac s pravom upitati čemu ovaj nepovezani niz tek jedva zanimljivih podataka. Preprečivanje Jomaelove povijesti htjelo se izdici iznad gole pripovijedne profanosti kronike, no upravo nevjerojatna apokrifnost nadaljih podataka ne dozvoljava piscu da ih stavi nigdje drugdje doći u fuznotu. A upravo ovi podaci izbjegaju iz dosadašnjeg preprečivanja neosmislijenost i djelimičnu nezbijenost kronike.

Riječ je o slijedećem. Iz beskonačne djeljivosti prostora Jomael alkemičar domislio se beskonačnoj djeljivosti vremena. Kako u svakom neznatoj malenom prostoru prebiva beskraj, tako i u beskrajnoj malenom trenu vremena prebiva vječnost. Jomael je ustvrdio da se samokontrolom svijesti može dosegati te iznajdi spas pred smrću. I prem da je bjeđeljano da je znao da Elezije, za priču o Ahiju i konjanu, te Aristotelovo opovrgnuće iste, pouzdo se s spoznajom i proosjećanjem mehaničke svijesti. Odlatuo je u spilju, gdje je, u jednom neizmjerno malenom trenu pred smrću, začeo novim životom, dosanjanim vječnošću. Tako mnogi tvrde da Jomael i danas čami u samotnoj temi neke spilje i saborane svijesti hmljeno dijeli jedan jedini trenutak vremena, kojeg se svojom mišljom uspio otgnuti neumitnom vremenskom tijeku. Budući živi u svojem vremenu njegov je lik nevidljiv, odatle i neuspjelo pretraživanje spilja i vrtača.